

Riječ Redakcije

Cijenjeni čitatelji !

SOSOBITIM ZADOVOLJSTVOM predstavljamo vam sedmi broj časopisa *Historijska traganja* za 2011. godinu s osam znanstvenih radova u rubrici *Članci*. I u ovom broju izostala je naša povremena rubrika *Predavanja sa Tribine Instituta za istoriju u Sarajevu*. Članci u ovom broju dio su rezultata znanstvene konferencije pod naslovom *Ustavno-pravni i politički položaj Bosne i Hercegovine u 20. stoljeću*, održane u Gradačcu 21. svibnja 2010. u organizaciji Instituta za istoriju, te posvećene 100-godišnjici njegovog donošenja. Ideja za održavanje ove konferencije potekla je od direktora Instituta prof. dr. Husnije Kamberovića i prof. dr. Josipa Vrbošića koji su iskazali potrebu za obilježavanjem ovog značajnog datuma u bosanskohercegovačkoj historiji. Uspjehu konferencije na poseban način pridonio je, kao ljubazan domaćin, grad Gradačac, u kome su se sudionici lijepo osjećali u pitomom proljetnom pejzažu i u blizini velebnog povijesnog spomenika kulture – kule Husein-kapetana Gradašćevića – koja dominira cijelim prostorom. Na otvaranju konferencije direktor Instituta prof. dr. Husnija Kamberović, između ostalog, naglasio je: “Prvo, povodom 100-godišnjice Prvog bosanskohercegovačkog ustava, donesenog 1910. godine, odlučili smo progovoriti o historijskom značaju toga ustava (odnosno Štatuta), a drugo, željeli smo razgovarati i o ustavnom položaju Bosne i Hercegovine u 20. stoljeću. S obzirom na to da smo historičari, željeli smo razgovarati i o određenim političkim dimenzijama bosanskohercegovačke ustavnosti. Zato smo odlučili razgovarati o ustavno-pravnom i političkom položaju Bosne i Hercegovine u 20. stoljeću. Ne želimo se uplitati u suvremene debate oko ustavnih promjena u našoj zemlji, nego želimo samo ukazati na neka povijesna iskustva. Po mom mišljenju, u pravu je njemački historičar Holm Sundhaussen koji je na jednom mjestu zaključio

kako nikada ustav nije omogućio niti opstanak niti raspad zemlje, nego je samo mogao otežavati taj raspad. Radi historijske paralele samo ću podsjetiti kako postoje tvrdnje da je Ustav iz 1974. “blokirao” Jugoslaviju i time izazvao njen raspad. Istina je da su odredbe Ustava išle na ruku centrifugalnim tendencijama i time otežavale političku stabilizaciju unutar zemlje, ali te odredbe nisu prouzrokovale taj raspad. Iz ustavne historije Jugoslavije vidi se da ustav funkcionira samo ukoliko postoji politički konsenzus. Npr., Ustav iz 1921. bio je centralistički, ali nije spriječio blokadu države krajem dvadesetih godina. Isto tako, Ustav iz 1974. bio je konfederalistički, ali nije spriječio blokadu države krajem osamdesetih godina. Ustav iz 1931., “Sovjetski ustav” iz 1946. i onaj iz 1963. – svi su u određenim okolnostima smatrani neodgovarajućim. Zašto? Zato što je pitanje moći ono oko čega se vodila borba izvan ustava ili neovisno o ustavu, i to je odlučivalo o opstanku ili raspadu države, neovisno o samom ustavu. Nijedan ustav ne može spriječiti raspad jedne države ako se ta država zbog drugih okolnosti nalazi pred raspadom, nego samo može otežati ili olakšati raspad. Ali, zadatak ustava nije u tome da oteža ili olakša raspad države, nego da omogući njeno funkcioniranje. O tome koliko su promjene ustavne strukture Bosne i Hercegovine omogućavale funkcioniranje države, možemo razgovarati na ovom skupu”.

U *Historijskim traganjima* 7 za 2011. godinu objavljujemo osam radova sa spomenute konferencije. Studija prof. dr. Mustafe Imamovića bavi se jednim značajnim periodom ustavne historije Bosne i Hercegovine shvaćajući ustav kao način organizacije jednog društva. U tom smislu Zemaljski statut iz 1910. smješta u širi historijski kontekst, od vremena srednjovjekovne Bosne do početka Prvog svjetskog rata. Detaljno je objašnjen ustavni poredak u BiH reguliran 1910. godine uz pomoć šest zakona koji predstavljaju cjelinu. Amir Duranović u svom radu daje kratak pregled pisanja pojedinih listova iz Sarajeva povodom tri značajna događaja iz 1910. godine, a to su: proglašenje Prvog ustava, posjeta cara Franza Josefa Bosni i Hercegovini i početak rada Bosanskohercegovačkog sabora. Dr. sc. Zoran Grijak na temelju neiskorištene arhivske građe analizira profiliranje hrvatske politike u Bosni i Hercegovini uoči i nakon proglašenja Zemaljskog statuta i konstituiranja Bosanskohercegovačkog sabora 1910. godine. Dr. sc. Stjepan Matković analizira odnos hrvatske političke javnosti prema uvođenju ustavnosti, izbornoj kampanji i otvaranju Sabora ili, kako se tada govorilo, “najmlađeg europskog parlamenta”. Mr.

sc. Seka Brkljača elaborira paradokse provedbe Vidovdanskog ustava iz 1921. u Bosni i Hercegovini, a dr. sc. Vera Katz Ustav SFRJ i Ustav NR BiH iz 1946. godine u kontekstu učvršćivanja komunističke vlasti neposredno nakon oslobođenja zemlje. Sabina Veladžić prezentira destabilizaciju Bosne i Hercegovine krajem osamdesetih godina 20. stoljeća i stvaranje preduvjeta za tronacionalnu dezintegraciju. Edin Omerčić, na kraju, podsjeća da se od 1989. godine na jugoslavenskoj političkoj sceni pojavila i alternativna politička opcija koja, međutim, nije uspjela realizirati svoje ideje zbog moćnog talasa nacionalizma koji je zastrašujuće poplavio jugoslavenski prostor. Dva članka sa spomenute konferencije objavljena su i u časopisu *Prolozi 40/2011*. Instituta za istoriju u Sarajevu (prof. dr. Josipa Vrbošića i Enesa Omerovića).

Nakon ovih kratkih bilježaka o sadržaju časopisa pozivamo vas na suradnju u istraživanju tragova prošlosti, njihovom prezentiranju i učenju o nama i drugima.

Redakcija